

ЛІДІЯ ОРБАН-ЛЕМБРИК

ОСЬ ТАК І ЖИВЕМО

дорожні нотатки психолога

Лідія Орбан-Лембрик

*Дорожні
нотатки
психолога*

Ось так і живемо

Книги – XXI

**Погано живе той,
хто все життя тільки збирається жити.**

ББК 88я9

УДК 159.9(0.062)

О 63   Орбан-Лембрик Л.
Ось так і живемо:
Дорожні нотатки психолога. –
Чернівці-Івано-Франківськ: Книги – XXI,
2015. – 224 с.

ISBN 978-617-614-096-2

© Орбан-Лембрик Л., 2015

© Венгринюк Х., 2015, *малюнки*

Лікарю, я, мабуть, вагітна

У провінційному містечку, яких в Україні вдосталь, у звичайній поліклініці відбувався звичайний прийом лікаря-гінеколога: деякі пацієнти в сум'ятті заходили до кабінету, інші щось на ходу застібаючи й поправляючи виходили – як завжди все здійснювалося за сценарієм, узвичаєним за багато років. Перша сьогоднішня пацієнтка, жінка років сімдесяти, давня знайома Павла Івановича – місцевого доктора, якому недавно виповнилося п'ятдесят п'ять, досвідченого лікаря, з більш ніж тридцятирічним стажем: він нічому не дивувався, бо всякого бачив і чув за своє життя. Старенька страждала від випадання матки і час від часу потребувала фахової допомоги. Ось і цього разу вона прийшла вставити спеціальне гумове кільце для підтримки статевих органів у нормальному стані. Проте після надання лікарської допомоги йти чомусь не збиралася, натомість почала розповідати про власні зовсім не старечі проблеми. На щастя слухач трапився хороший: Павло Іванович дивився на людину наче відсторонено, але слухав уважно. Про стареньку він знав багато, бо знайомий був із нею вже понад чверть століття, ще відтоді, коли вона була дружиною високопоставленого чиновника, тобто

жінкою забезпеченою, яка, до того ж, ніде й ніколи не працювала.

Після смерті чоловіка вона часто приходила на прийом до Павла Івановича: то про стан свого здоров'я дізнатися, то на самотність поскаржитися. Ось і цього разу вона, як звичайно, почала розповідати лікареві про нові відчуття й спостереження.

– У мене таке відчуття, що я стала непотрібна і собі й близьким. На мене ніби насунулася темрява, де усе тихо й тривожно водночас, – жінка справді виглядала зневіреною, наляканою й розгубленою. – Я, як те самотнє дерево в степу – одинокє й всіма вітрами гнуте.

Хоча старенька іноді втомлювала лікаря розмовами, й тоді він шукав усілякі ввічливі способи припинити спілкування, однак порівняння з деревом Павлу Івановичу сподобалося і він охоче включився в бесіду.

– Самотнє дерево – не найгірший образ. Наприклад, якщо порівняти людину з дубом, що самотньо стоїть посеред поля, то від чого починати відлік самотності: від відстані між дубом й іншими дубами, чи від вимірювання протяжності між останнім листком на верхів'ї крони дуба й найменшим корінцем, розташованим глибоко в землі? Спершу, швидше, слід поміряти простір усередині самого дерева, тобто всередині нас самих, і тільки потім визначати силу самотності.

Пацієнтка слухала, але що з розмови приймала, а що пропускала повз вуха, зрозуміти було важко. За багато років знайомства Павло Іванович помітив у ній цікаву особливість: явно

не показувати свого ставлення до почутого. Він, знаючи таку специфіку жінки, не наполягав на спілкуванні, а, навпаки, переконавшись, що сказане ним зачепило її за живе, запропонував продовжити бесіду наступного разу, коли вона, обдумавши почуте, розкриється більше. Але жінка не йшла, а почала розповідати про недавно прочитаний французький роман, в якому йшлося про те, що самотнім людям для щасливого продовження життя й збереження особистої рівноваги необхідний партнер. Потім запитала:

– Як ви думаєте, мені, вдові, пристойно познайомитися з мужчиною?

– Це приватна справа кожного. Якщо є потреба й бажання, то все у ваших руках, – лікаря абсолютно не бентежили розпитування старенької.

– У книзі є вельми відверті сцени про те, як, познайомившись, старі люди стали пристрасними коханцями, відвертими в словах і поведінці. Їх відродила любов, їх ушляхетнили почуття – вони ніби воскресли з небуття своєї старості. А в моєму житті таке можливе? – старенька, швидше, запитувала саму себе, а не лікаря.

– Все можливо, – тільки й відповів Павло Іванович, бо одкровення відвідувачки його почали напружувати.

Поговоривши ще трохи про людські взаємини й уже майже прощаючись, жінка, злегка зашарівшись, як молоденька дівчина, з хвилюванням запитала:

– До мене приїжджає давній друг. Чи можу я мати з ним статевий зв'язок? Чи не осором-

люся, коли справа дійде до ... Ну, ви ж розумієте?

Після почутого Павло Іванович, стоячи віддалік, майже біля вікна, узявся непомітно розглядати стареньку. Потім всміхнувся і, дивлячись їй прямо в очі, сказав, що неважливо скільки жінці років, важливо, що вона почувається жінкою – це головне, а тому пацієнтка нічого не повинна боятися й має чинити так, як велить їй серце.

Друга пацієнтка – тридцятирічна годувальниця – мала мастит і теж потребувала допомоги. Коли відвідувачів перевалило за десяток, Павло Іванович вирішив перепочити й випити кави. Допити ароматний напій йому перешкодила дівчина років двадцяти на вигляд: нахабно увірвалася в кабінет і випалила:

– Лікарю, я, мабуть, вагітна.

Фраза лікаря зовсім не здивувала, швидше, навпаки, нагадала про свої обов'язки, і він уважно глянув на дівчину.

- Думаєте, що вагітні?

- Так.

- А чому ви так вирішили?

- Я наковталася сперми.

Хоча відповідь була несподіваною навіть для Павла Івановича, він стримався від усмішки й серйозно перепитав:

- Наковталися чого?

- Сперми.

- І думаєте, що через це завагітніли?

- Так.

- Скільки вам років?

- Тринадцять.

Павло Іванович пригадав іншу відвідувачку, освічену тридцятишестирічну жінку (вона викладала у школі фізику), яка, будучи на шостому місяці вагітності, про свою вагітність не підозрювала, а, навпаки, стоячи біля дзеркала й бачачи як підріс її живіт, казала своїм колегам, що в неї в животі росте пухлина, швидше за все, злаякісна, тому жити їй залишилося небагато, а вона ще й не пожила як слід. Не відомо, що пацієнтка мала на увазі, кажучи, що вона «не пожила як слід», але те, що жінка не була заміжня – факт. Коли її привели на прийом до гінеколога, вона, звертаючись до лікаря й не вірячи в свою вагітність, упевнено сказала:

– Не думаю, що ви мені допоможете. Мені потрібен хірург.

Павло Іванович лише уважніше поглянув на жінку.

...Дні минали. Лікар не нарікав і не обурювався на пацієнтів, а просто продовжував добре робити свою справу: рятував людей від хвороб, по можливості їх освічував.

Раніше Павло Іванович працював у пологовому будинку і йому в день доводилося приймати до десяти пологів. На різних жінок тоді надивився. Одна неповнолітня одразу після пологів поцікавилася не дитиною, а тим, чи влізе вона в свої нові джинси. Ще один випадок із його практики був вельми сумний і повчальний водночас – пацієнтка від сильної кровотечі помирала на операційному столі. Лікарі робили все, що могли, допомагаючи вижити: переливали донорську кров, вводили медикаментозні препарати. Оглядаючи статеві органи

з лікувально-діагностичною метою, мимоволі подразнювали їх. І що дивно: незважаючи на сплутану свідомість і напівнепритомність жінка реагувала на такі дотики не як важко хвора пацієнтка, тобто не адекватно до ситуації, а як жінка, яка за суттю своєю залишається жінкою, а за природою – самицею в найкращому сенсі цього слова: вона збуджувалася, у ній прокидалася її жіноча сексуальність. Вона навіть інстинктивно намагалася керувати уявним «статевим актом», згадуючи чоловіка й нагадуючи йому про його обов'язки:

– Петре, не так боляче, ти ж умієш і можеш краще, постарайся, щоб мені було так само добре як і тобі.

Павло Іванович дивувався: тіло жінки спливало кров'ю й помирало, а її бажання продовжували жити, даючи людині насолоду, якщо взагалі доречно в таких випадках про це думати й говорити. У сутичці із смертю всі прояви складної людської натури раптом активізувалися й почали захищатися. Боротьба за життя здійснювалася в різних напрямках і різними захисними способами: заперечувалася дійсність як неприємність, що заважає в дану мить жити, стримувалися й навіть блокувалися внутрішні перешкоди, що несли загрозу інстинктивним потребам організму, виправдовувався вчинок, що суперечив загальноприйнятим нормам поведінки в таких випадках.

Павло Іванович був у захваті: організм, що потерпав від утрати крові, згасав, свідомість плуталася, лякалася й навіть готова була вже покинути цей світ, а початкова суть людини, заклин-

каючи в помічники інстинкт самозбереження і з останніх сил борючись за життя, притупляла страх перед смертю й прагнула вижити, до того ж, не тільки вижити, а й повноцінно жити. Отже, людська природа настільки сильна, а жага життя така велика, що навіть помираючи, людина думає не про смерть, а про найкращі хвилини свого життя: для пацієнтки такі хвилини, очевидно, були пов'язані з чоловіком, із подружніми стосунками, врешті, зі статевим актом як таким. Ну і як не врятувати жінку, як не вдихнути в неї нові життєві сили?! І Павло Іванович урятував, проявивши неймовірні уміння, зусилля й турботу.

Прийом завершився. Завершувався й робочий день. Лікареві залишалося зняти халат, вкотре помити руки й піти додому. Павло Іванович так і робить. Знімає халат, миє руки, зачиняє кабінет і неспішно йде додому. Дорогою зустрічає своїх численних пацієнтів: цій, яка декілька років лікувалася від безпліддя, допоміг завагітніти, ту вилікував від раку, а тій, зовсім юній, допоміг з'явитися на світ.

Ось іде назустріч чоловік колишньої пацієнтки. На знак вдячності за те, що Павло Іванович не один раз допомагав його дружині, він – солідний і колись відомий у місті – зупиняється й тисне лікареві руку, а потім, ніби само собою, починаючи говорити про життєві дрібниці, непомітно для себе переходить на значне: про сенс буття. Каже:

– Той, хто намагається пізнати сенс життя, обов'язково доходить думки, що він смертний. Часто прагну уявити себе на порозі смерті: як каламутніють очі, сіпається права повіка. Жах.

– Не треба про сумне й печальне. Краще про життя всередині нас і про продовження свого життя в нащадках. До речі, як ваші онуки?

Лікар розуміє: прийом триває, незважаючи на те, що з кабінетом він уже сьогодні попрощався. І лікар не дивується, він до цього звик, а тому включається в обмін думками, точніше – в слухання. Слухати – це його друга професія, а чоловікові колишньої пацієнтки тільки цього й треба: у його віці він дедалі частіше потребує співбесідників для слухання, байдуже, яка їхня реакція чи відповідь на почуте.

У літньої людини по-старечому ніжно сіпнулося серце і він, зрадівши такому повороту події, переходить на своїх домочадців і з неприхованим теплом детально розповідає про внуків: один закінчує університет, у іншого поповнення в сім'ї – радості немає межі, хоч і клопоту додалося. Потім, помовчавши хвилину-другу, продовжує бесіду, але абсолютно про інше.

– Знаходжуся під враженням статті в газеті про дивну смерть відомої актриси: вона пролежала вдома два тижні після відходу. Ми настільки швидко все забуваємо, що аж страшно; ми настільки зачерствіли, що розучилися передбачати нещастя; ми стали такими жорстокими, що не хочемо або боїмося звертати увагу на чуже горе, оскільки воно може зруйнувати наш маленький затишний світ, наш милий рай. Чи не тому ми дивуємося з елементарного прояву порядності: один чоловік дуже здивувався, коли інший підійшов до нього й попросив дозволу зустрітися з його колишньою дружиною. А може, так і треба? Може, ця риса характеру – черствість – є якимсь

інстинктом самозбереження, адже якби ми про все пам'ятали б, то точно забули би про себе. Не заперечую, має бути баланс у допомозі собі й у співчутті іншим, не згоден лише з тим, що відома актриса пролежала мертвою аж два тижні й ніхто не поцікавився, де вона і що з нею, адже вона свого часу щедро дарувала нам своїх героїнь з екранів телевізорів і зі сцен театрів. Ви можете мені заперечити, що смерть – це таїнство, яке не можна турбувати і не варто виставляти напоказ. Так, смерть має бути простим відходом, але не в гордій самотності, а серед близьких. Актриса права, що пішла тихо, непоказово, забравши свій маленький світ із великої несправедливості, але те, що біля неї нікого, окрім кота, не було, ніяк не можу зрозуміти. Не заслужила вона такої долі, не для того працювала, щоб в останні хвилини її буття на цьому світі з нею був тільки кіт: до речі саме він своїм нявканням привернув увагу сусідів, які, відчинивши двері, ледь не задихнулися від нудотно-солодкуватого трупного запаху, що заповнив усю квартиру й почав просочуватися в коридор. Незважаючи на це або, швидше, завдяки цьому біля квартири зібралося багато народу й усі нарешті дізналися про сумну подію.

Вислухавши чоловіка пацієнтки, Павло Іванович далі йде знайомими вулицями. Знову зустрічає тих, кому допоміг народити на світ дитя, хто з його допомогою живе в цьому світі. І так щодня, ось уже майже тридцять три роки – знайомі обличчя, відомі хвороби й передбачувані розмови.

Провінція

Місто, в якому живе Павло Іванович, маленьке, провінційне й нічим не примітне. Щоправда, воно не на стільки мале, щоб знати кожного, але й не таке велике, щоб не впізнавати в загальній масі перехожих знайомих пацієнтів і не привітатися з ними. Є в місті дві приватні пилорами, один хлібокомбінат, один молокозавод, що забезпечує продукцією не тільки свій район, а й сусідні населені пункти, один приватний цукровий завод, декілька маленьких теплиць – теж приватних і тому добротних, кілька ще якихось підприємств, два з яких ледве зводять кінці з кінцями, одна районна лікарня, дві середні школи, кілька поліклінік, туристичних фірм, ресторанів і готелів ... Навіть свій вуз і той є – з кафедрами, навчальним інвентарем й іншим господарством, необхідним у такому закладі. І над усім цим багатством височіє п'ять банків – вони підминають під себе городян, а самі гнуть спину перед столицею. Одне слово, звичайне районне містечко, яких в Україні багато: центр підфарбований, підчищений для високого керівництва, яке рідко сюди заїжджає, а далі хоч не ходи – скрізь болото, сірість і ледь жевріюче життя.

Раніше в місті проживало тисяч дев'яносто населення, а нині залишилося близько п'ят-

десяти, решта роз'їхалися хто куди: хтось в обласний центр і далі в столицю, хтось у дальнє й ближнє зарубіжжя. З тих, які zostалися, переважна більшість – діти й люди похилого віку, а серед іншої половини тільки кожен другий має роботу, решта перебиваються тимчасовими мізерними заробітками – найманої сили нині багато й вона коштує дешево, тому заробітки їхні дійсно малі. Ці люди – бідняки. Вони щосили прагнуть пристосовувати свої мізерні потреби до власних жебрацьких ресурсів. Стараються надміру, щоб не скотитися в прірву й не перетворитися на худобу. В них зморщені обличчя й згорблені спина, не від віку – багатьом немає й сорока – а від жебрацького існування й залежної долі. Вони з народження вже були приречені на залежність від когось: від матінки Природи, що овіває всіх своєю таємничою величавістю; від випадкового перехожого, який норить довірливо заглянути в очі й тут-таки, якщо пощастить, ударити сильніше або ж щось украсти; від директора цукрового заводу, який уявив себе Богом і кожному відміряє справедливість на власний розсуд та за своїм розумінням; від районного керівництва, яке цілком серйозно повірило, що воно вічне, бо було обране ледь не одноголосно (щоправда, в одноголосність вірить тільки воно саме, решта городян знає напевно, що результати виборів підтасовані). Наділені владою так міцно тримаються за владу і з такою завидною пам'яттю пам'ятають всіх своїх кривдників, що їм залишається лише поспівчувати. Щоб не бути поваленою, влада днює й ночує на роботі, навіть у

відпустку не йде, бо ж якщо піде, її теж підуть – що тоді?!

І хоча кожен бідняк має своє обличчя, своє ім'я й відіграє певну роль хоч би тому, що серед них є чоловіки й жінки, – всі вони в масі своїй безликі. Проте ніхто не жаліється й не нарікає, всі немов змирилися з сірістю й незначністю. Багато людей так влаштовані, що завжди задовольняються тим, що поряд, що лежить біля самих ніг – навіть якщо це лайно, але воно своє і від цього вже легше, вже тепліше.

Якщо бути до кінця справедливим, то не скрізь бруд і убогість: є в місті світлі плями, що звуться приватними підприємствами, магазинами, кав'ярнями, банками й віллами місцевої влади. Магазинів, кав'ярень і банків, як на таке маленьке містечко, – багато, вони всякі й біля них переважно чисто; вілл трохи менше й вони за недоступними огорожами – там живуть ті, хто любить себе й гроші, які їм не належать, але вони пристрасно прагнуть їх отримати. Павло Іванович, ідучи пішки на роботу або повертаючись все також пішки увечері додому, не раз ставив собі питання: «Від кого ховаються можновладці та що ховають за залізними дверима? Від власного народу награване у цього ж народу?! Ну й справи!»

Містечко – провінційне, а провінція на те й провінція, щоб понад усе гордитися своїм, а на все решта не зважати. Тому жителі міста своє цінують і люблять. Не раз можна почути на вулиці, що й продукти в місті найякісніші, і національні традиції громадяни міста шанують краще, ніж у столиці, і поети міські талановиті-

ші, і річки заміські чистіші. Від такого перебільшення біди нікому немає, то чому не пишати своїм? І люди стараються як тільки можуть. У вихвалянні й гордості часто не помічають, як перегинають палицю і в них уже й їхні бандити значущіші, ніж чужі, і звірства бандитські кривавіші, ніж деінде, і люблять городяни дужче, ніж інші, аж до смерті, і страшаться вони сильніше за інших, і бідують вони гірше за всіх, і п'ють, і веселяться в місті понад міру – жодна пиятика без бійок не відбувається. По п'янці народжується потомство: недоношене, недорозвинене, здатне кричати і плакати, але не придатне для повноцінного життя – вроджені хвороби, породжені алкогольним отруєнням, ще з пелюшок роблять новонароджених незручними для суспільства й не пристосованими до життя в ньому. Провінція деградує й вимирає.

З пір року око радує в місті тільки літо й зима. Влітку численна зелень і квіти прикривають від сторонніх поглядів і розкіш вельможних вілл, що загалом правильно, бо не так дратують місцеве небагате населення, і вбогість решти будиночків, котрі давно не бачили ремонту. Взимку усе ховає сніг: абияк відремонтовані дороги, тижнями не вивезене сміття й загальну убогість та сірість. А також робить багато що однаковим: під його білизною і дірявий дах бідної халупки, і дах, покритий черепицею, привезеною спеціально на замовлення з Європи, однаково білі й красиві. Осінь і весну жителі містечка не люблять: непрохідні потоки бруду, від якого єдиний порятунок – сховатися в одній з кав'ярень і випити чарку-другу сумнівного

пійла, або в одному з магазинчиків, де також можна отримати свої сто грамів горілки.

У провінції, як і у всій країні, всі всіх гнуть: великі начальники малих, малі ще менших, а хто не може прогинатися, той або йде у велику політику, або тоне в малій воді. Загалом, життя в місті не дуже примітне і не настільки мальовниче, щоб про нього довго розповідати, швидше банальне, як, утім, і в багатьох подібних містах. Все б нічого, так би й жило містечко своїм нудним і нехитрим життям, якби не дивна інформація, що почала просочуватися в пресі й звучати по радіо та телебаченні: всім загрожує економічна криза, масштаби якої невимовно великі. Проте якийсь час повідомлення про кризу й життя провінційного містечка існували наче порізно: всесвітня криза сама по собі, а жителі міста – теж самі по собі.

– А й справді, яка криза? Хіба ми живемо не в кризі? – тихо й без суєти говорив один чоловік іншому, сидючи в не зовсім пристойній кав'ярні й попиваючи з чарки дуже сумнівного походження горілку. – Та ми останнім часом тільки те й робимо, що виживаємо, а виживаючи, намагаємося якось ще й жити – хто як худоба, стоячи в хліві й жуючи свій останній шматок хліба та чекаючи на гнітючий кінець, а хто ще гірше, хоча куди вже гірше? Отже, нам кризи – ні політичні, ні економічні – не загрожують. Ось спиваємося – це так, із цим треба зав'язувати.

– Твоя правда, нам кризи не страшні, – глянувши на денце своєї порожньої чарки, погодився його співбесідник. – Хай ті, в кого великі капітали, хвилюються, а нам, що з кризою, що

без кризи – як були голі й босі, так і далі босяками житимемо.

Розмовляли вони й справді поволі, без бажання, ніби в напівсні, в напівдрімоті, немов злиденно жити було їхньою другою натурою, звичкою, яку жодні чутки про кризу не змінять. Усі, хто сидів у маленькій кав'ярні й чув їхню розмову, погоджувалися. Мовляв, боятися, що криза присуне людей ще ближче до прірви, немає сенсу – люди вже біля небезпечної межі – хіба що підштовхне в прірву, але нам усім туди дорога. Так, мовляв, криза нас не зачепить, бо як можна зачепити те, чого немає; ми, мовляв, живемо, що називається, на копійки: що заробили, те й проїли – ні заводів і фабрик, ні рахунків у банку в нас немає, немає навіть грошей на похорон, якщо, не дай Боже, доведеться. Погодилися й наче для підкріплення своєї згоди кожен або майже кожен попросив ще по сто грамів, із гіркотою в серці й печаллю в очах подумавши: може, остання, може, більше не доведеться, адже насувається біда. Випили й розійшлися: хто додому, хто тинятися вулицями через відсутність справ, а хто й на роботу – час тільки за обід перевалив. Павло Іванович, допивши свою каву й перекинувшись із барменом кількома ввічливими фразами, теж вийшов на вулицю. Зросту він був вищого за середній, міцної статури та приємної зовнішності, блакитноокий і в окулярах; із співгромадянами завжди привітний, завжди зупиниться, побажає доброго здоров'я, якщо не порадить, то обов'язково вислухає перехожого. За уважність, чуйність і професіоналізм його в місті любили й поважали.

Із розмови й загального спокійного настрою відвідувачів кав'ярні лікареві було зрозуміло, що інформація про економічну кризу населення міста не застала зненацька й не засмутила. Якщо повідомлення й зацікавило людей, то поки лише настільки, наскільки прийдешні труднощі торкнуться не особисто кожного, а всієї бідноти як такої, а вона, тобто біднота, про кризу як про перманентне безгрішшя не тільки чула, а й відчула на власній шкурі. Інша річ, що йдеться про якусь усесвітню біду. Але що бідним людям до неї? Більшість населення й нині живе впроголодь, тому їм не звикати. Та й специфіка містечка накладає відбиток на характер і звички людей: у ньому за кілька останніх років нічого помітного не відбулося, хіба що в різних його кінцях чоловіки по п'янці поб'ють дружин чи інших членів сім'ї, а то й усіх домочадців одночасно, або молоді люди також на п'яну голову вкрадуть якесь авто для розваги або щось із живності прихоплять, як наприклад, два дні тому вкрали на закуску гусака в стареньких людей із передмістя. Отже, населенню, що звикло жити більш-менш розмірено й тихо, треба якийсь час для осмислення інформації про небезпеку, треба, якщо хочете, «вжитися» в її суть, проникнути всередину цього явища й відчути його всіма фібрами своєї душі та тіла.

Лікар – не виняток. Він теж поки що чітко не розуміє, як криза зачепить його особисто та його сім'ю. Проте, на відміну від городян, Павло Іванович надто довго не розмірковував про загрозу труднощів, а відразу почав «приміряти» її наслідки на себе й своїх рідних: заробітки лі-

Кінець
безкоштовного
уривку. Щоби
читати далі,
придбайте, будь
ласка, повну
версію книги.